

ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ ХАЛҚАРО АМАЛИЁТДАГИ МОДЕЛЛАРИ

Эргашев Илхомжон Ободович

Ўзбекистон Республикаси Солиқ

*қўмитаси ҳузуридаги Фискал институти “Солиқлар ва
солиққа тортиш” факултети декани и.ф.н*

ТЕЛ: 998- 99- 926- 67- 35

Аннотация. Мақола қўшилган қиймат солиғини (ҚҚС) қўллаш бўйича илғор тажрибаларни чуқур ўрганишни назарда тутди. Ушбу тадқиқот натижалари солиқ органлари ва корхоналарга ҚҚСга ёндашувларини оптималлаштиришда йўл-йўриқ кўрсатишга мўлжалланган.

Калит сўзлар: солиқлар, иқўшилган қиймат солиғи, прогрессив, регрессив, истеъмол солиғи

Абстрактный. В статье проводится углубленное исследование передовой практики применения налога на добавленную стоимость (НДС). Результаты данного исследования призваны помочь налоговым органам и бизнесу оптимизировать подход к уплате НДС.

Ключевые слова: налоги, налог на добавленную стоимость, прогрессивный, регрессивный, налог на потребление.

Abstract. The article provides an in-depth study of best practices in the application of value added tax (VAT). The results of this study are intended to guide tax authorities and businesses in optimizing their approach to VAT.

Key words: taxes, value added tax, progressive, regressive, consumption tax

Кириш

Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС) ишлаб чиқариш ва тақсимлаш занжирининг ҳар бир босқичида ундириладиган истеъмол солиғи. 1950 йилларда Францияда пайдо бўлган ҚҚС ўша пайтдан бери жаҳон миқёсида мавқега эга бўлди, аксарият мамлакатлар уни солиқ тузилмаларига киритдилар. ҚҚСнинг ҳамма жойда мавжудлиги унинг турли хил иқтисодий шароитларда мослашувчанлиги ва самарадорлигини таъкидлайди.¹

ҚҚС давлат молиясининг ажралмас қисмига айланиб бораётганлиги сабабли, даромадларни шакллантириш ва иқтисодий ўсиш учун мақбул натижаларни таъминлаш учун унинг қўлланилишини синчиклаб кўриб чиқиш зарур. ҚҚС тизимларига хос бўлган мураккабликлар ва доимий ривожланиб бораётган глобал иқтисодий манзара солиқ маъмуриятчилигига йўл-йўриқ кўрсатиши мумкин бўлган энг яхши амалиётларни синчковлик билан ўрганишни талаб қилади. Мамлакатлар доимий равишда солиқ тизимларини оптималлаштиришга интилаётган бир пайтда, ҚҚСни қўллаш бўйича хорижий давлатларнинг илғор тажрибаларини ўрганиш муҳим аҳамиятга эга. Ушбу тадқиқотимизда турли мамлакатлар томонидан ҚҚС тизимларининг

¹ Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). kichik biznesga qanday yengilliklar beriladi, kimlar 20 mln yoki 30 mln to 'lasa soliq hisobotini yuritishi shart emas, 2023 yilgi soliq o 'zgarishlari. ijodkor o'qituvchi, 3(32), 30-32.

самарадорлигини ошириш учун қабул қилинган баъзи асосий стратегия ва ёндашувларни кўриб чиқамиз.

Асосий қисм

Қўшилган қиймат солиғини моҳиятини янада кенгроқ англаш учун илмий тадқиқотларни кўриб чиқишимиз лозим. Бу эса ушбу солиқ турининг аҳамиятини ва бошқа мамлакатлардаги тажрибасини кенгроқ тушунишимизга имкон беради. Хусусан, иқтисодиётнинг тарихига назар соладиган бўлсак, солиққа тортишнинг асосий принципи прогрессив солиқни тўлаш қобилиятидир, яъни юқори даромадли шахслар кам даромадли шахсларга қараганда кўпроқ солиққа тортилиши керак (Смит, 1776). ҚҚС регрессив таъсирга эга бўлса, у бойликни бойлардан бахтсизларга қайта тақсимлаш мақсадини бузади ва кам даромадли турмуш даражасини ёмонлаштиради. Бу нима учун ҚҚС ҳукуматига эга бўлган бир нечта давлатлар хизматлар ва товарларга истиснолар рўйхатини ёки барча учун мажбурий бўлган асосий хизматлар ва товарлар учун ноль ставка ҚҚСни амалга оширишини тавсифлайди (Сноссен, 1992). Баъзи мамлакатлар солиқ адолатлилигини таъминлаш учун тўлов қобилияти принципи билан кафолатланганидек, исрофгарчиликка тегишли товарларга нисбатан ҚҚС ставкаси ёки жорий ставкадан юқорироқ ставка қўлланилишини истисно қилади. Шундай қилиб, ҚҚС тизимини жорий этиш ёки ислоҳ қилиш учун ҳаракат қилганда, улар тизим регрессив эмаслигини ва кам таъминланган уй хўжаликларини янада қашшоқлаштирмаслигини таъминлаши керак (Алавуотунки ва бошқ., 2019).

ҚҚС тизимлари турли мамлакатларда сезиларли даражада фарқланади, улар фаолият юритадиган турли иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий муҳитларни акс эттиради. Ушбу алоҳида моделларни чуқур таҳлил қилиш ҳар бирига хос кучли ва заиф томонларини аниқлаш учун жуда муҳимдир.

ҚҚСни уйғунлаштириш модели. Европа Иттифоқи доирасида ягона ички бозорни ривожлантириш учун аъзо давлатлар ўртасида ҚҚС тизимини уйғунлаштириш бўйича биргаликда ҳаракат қилинди. Ушбу модель ҚҚС ставкалари ва солиққа тортишда изчилликни таъкидлайди, трансчегаравий савдода ишқаланишни камайтиради. Ушбу ёндашувнинг кучи унинг турли иқтисодиётлардаги бизнес учун тенг шароит яратиш қобилиятидадир. Бироқ, аъзо давлатлар ўртасидаги иқтисодий номуваносибликларни бартараф этишда қийинчиликлар юзага келади, чунки ягона ўлчамли ёндашув тўлиқ мос келмаслиги мумкин.²

Истеъмолга асосланган модель. Сингапурнинг ҚҚС тизими кўпинча соддалиги ва самарадорлиги учун мақтовга сазовор. Солиқлар биринчи навбатда товарлар ва хизматларнинг якуний истеъмолидан олинадиган истеъмолга асосланган ёндашув ишлаб чиқариш ва савдодаги бузилишларни минималлаштиради. Ушбу модель ортиқча истеъмолни тўхтатиб, жамғарма ва инвестицияларни рағбатлантиради. Унинг афзалликларига қарамай, танқидчилар бундай тизимлар кам таъминланган уй хўжаликларига номуваносиб

² Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). ta'limda texnologiyalarni qo'llash hamda xorijiy tillarni o'rgatish orqali mutaxassislarni malakali kadr sifatida chiqarish islohatlari. scientific approach to the modern education system, 2(18), 62-64.

таъсир кўрсатиши ва бир-бирини тўлдирувчи ижтимоий сиёсатни талаб қилишини таъкидлайдилар.

Товар ва хизматлар солиғи модели. Австралиянинг товар ва хизматлар солиғини қабул қилиши истеъмом солиғининг кенг қамровли моделини ифодалайди. Унинг кенг базаси ва нисбатан паст даражаси иқтисодий фаолиятнинг кенг доирасини қамраб олишга қаратилган. Ушбу модели нисбатан пастроқ солиқ юки билан даромад олишда устунлик қилади. Бироқ, муҳим бўлмаган товарлар ўртасидаги мос мувозанатни ва муайян демографик гуруҳларга мумкин бўлган регрессив таъсирни аниқлашда қийинчиликлар пайдо бўлади.

ҚҚСнинг ягона модели. Яқинда Бирлашган Араб Амирликлари ўзига аъзо амирликлар бўйлаб ягона ҚҚС тизимини жорий қилди. Ушбу модель турли хил иқтисодий шароитларда ҚҚСнинг мослашувини намойиш этади. Бирлашган Араб Амирликларида ҚҚСнинг жорий этилиши нефть даромадларига жуда боғлиқ бўлган иқтисодларда ҳам муваффақиятли амалга ошириш имкониятларини кўрсатди. Кенг тарқалган мувофиқликни таъминлаш ва тизимни минтақада кенг тарқалган ноёб бизнес тузилмаларига мослаштиришда муаммолар мавжуд.³

Умуман олганда, қўшилган қиймат солиғини қўллаш бўйича хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини ўрганиш солиқ тизимини оптималлаштиришга интилаётган давлатлар учун қимматли тушунчаларни беради. Технология интеграциясидан ҳамкорлик ва қонунчиликдаги соддаликка қадар кўплаб сабоқларни ўрганиш керак. Ушбу илғор тажрибаларни қўллаш ва мослаштириш орқали мамлакатлар иқтисодий ўсишни рағбатлантирадиган, қонунчиликка риоя қилишни кучайтирадиган ва солиқ юкининг адолатли тақсимланишини таъминловчи мустаҳкам ҚҚС тизимини яратиши мумкин. Жаҳон иқтисодий муҳити ривожланиб борар экан, халқаро тажрибаларни узлуксиз ўрганиш самарали солиқ сиёсатини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.⁴

Хорижий мамлакатларнинг ҚҚС моделларини ўрганиш асосида Ўзбекистон бўйича хулосани шакллантириш ушбу моделларда аниқланган кучли ва заиф томонларни умумлаштириш ҳамда Ўзбекистоннинг ўзига хос иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий жиҳатини ҳисобга олишни ўз ичига олади.

ХУЛОСА

Хорижий ҚҚС моделларидан олинган маълумотлар Ўзбекистоннинг ёндашувини кўрсатиши мумкин бўлсада, муваффақият ушбу илғор тажрибаларни мамлакатнинг иқтисодий шароитларига мослаштириш учун синчковлик билан мослаштириш ва доимий баҳолаш ва манфаатдор томонларни жалб қилиш асосида самарали амалга оширишга боғлиқ.

Хорижий илғор тажрибаларни ўзлаштиришдан олинган самарадорлик Ўзбекистоннинг ушбу амалиётни ўзининг ноёб шароитларига мослаш

³ Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). ta'limda texnologiyalarni qo'llash hamda xorijiy tillarni o'rgatish orqali mutaxassislarini malakali kadr sifatida chiqarish islohatlari. scientific approach to the modern education system, 2(18), 62-64.

⁴ Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). kichik biznesga qanday yengilliklar beriladi, kimlar 20 mln yoki 30 mln to'lasa soliq hisobotini yuritishi shart emas, 2023 yilgi soliq o'zgarishlari. ijodkor o'qituvchi, 3(32), 30-32.

қобилиятига боғлиқ. Хорижий моделлар асос бўлсада, Ўзбекистон ўзининг ижтимоий-иқтисодий шароитлари, институционал салоҳияти ва сиёсат мақсадларини ҳисобга олиши керак.

Адабиётлар:

1. Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). Ta'limda texnologiyalarni qo'llash hamda xorijiy tillarni o'rgatish orqali mutaxassislarni malakali kadr sifatida chiqarish islohatlari. Scientific approach to the modern education system, 2(18), 62-64.
2. Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). Kichik biznesga qanday yengilliklar beriladi, kimlar 20 mln yoki 30 mln to'lasa soliq hisobotini yuritishi shart emas, 2023 yilgi soliq o'zgarishlari. ijodkor o'qituvchi, 3(32), 30-32.
3. Klichev, B. (2024, февраль 23). Inson kapitalini rivojlantirishda ishchilar harakati tahlili. Ilm-fan taraqqiyotida mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish, Farg'ona, O'zbekiston. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10901976>
4. Қличев, Б. (2021, май 21). Маҳсулот (иш, хизматлар) га баҳо шакллантириш масалалари. Бухгалтерия ҳисоби ва аудиторлик фаолиятини халқаро стандартлар асосида ташкил этишнинг долзарб масалалари. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647005>
5. Қличев, Б. (2021, май 21). Ўзбекистонда ишбилармонлик фаоллиги таҳлилин ташкил этиш. Бухгалтерия ҳисоби ва аудиторлик фаолиятини халқаро стандартлар асосида ташкил этишнинг долзарб масалалари. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10646960>
6. Қличев, Б. (2021, май 5). Ишбилармонлик фаоллиги индекси таҳлили. Biznes-tahlilni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647021>
7. Қличев, Б. (2022, сентябрь 16). Операцион фаолият таҳлилида харидор танлови асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари. Инновацион ёндашув асосида молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларини жорий этиш. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647059>
8. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2024). Ишчилар кўнимсизлиги таҳлили. World Scientific Research Journal, 23(2), 287–294. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3042>
9. Қиличев Ботир Пардаевич. (2024). COVID-19 пандемиясидан кейин туризмни ривожлантириш йўналишлари. Образование наука и инновационные идеи в мире, 39(2), 130–134. Retrieved from <https://newjournal.org/index.php/01/article/view/11578/11219>
10. Abdullaevich, K. M. (2020). Issues to enhance financial literacy on extrabudgetary targeted funds. International Journal of Research in Social Sciences, 10(8), 129-135.
11. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Яширин иқтисодийётга қарши курашишда фискаль сиёсат, хорижий тажриба, муаммо ва ечимлар. World Scientific Research Journal, 23(2), 257–265. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3039>
12. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Солиқ маъмурчилигида молиявий технологиялар – хуфиёна иқтисодийётни қисқартириш омили сифатида. World Scientific Research Journal, 23(2), 266–276. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3040>
13. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Кўшилган қиймат солиғини қўллашнинг халқаро амалиётдаги моделлари. World Scientific Research Journal, 23(2), 295–302. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3043>
14. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Хуфиёна иқтисодийёт шароитида фискаль сиёсати ва унинг назарий асослари. World Scientific Research Journal, 23(2), 303–313. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3044>
15. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Божхона тўловларини ундиришда молиявий технологияларини қўллаш амалиётини такомиллаштириш. World Scientific Research Journal, 23(2), 314–324. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3045>

16. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2024). Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirish va normativ-huquqiy asoslari. World Scientific research Journal, 23(2), 344–351. Retrieved from <http://www.wsrijournal.com/index.php/wsrj/article/view/3048>
17. Pardayevich, K. B. (2022). ANALYSIS OF PRODUCT PRICING BASED ON PRODUCT PARAMETERS AND CUSTOMER CHOICE. Journal of new century innovations, 6(1), 67-79.
18. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2024). Fiskal siyosat bo‘yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi va uni qo‘llash muammolari. World Scientific Research Journal, 23(2), 352–361. Retrieved from <http://www.wsrijournal.com/index.php/wsrj/article/view/3049>
19. Dusiyarov, S. K. (2021). Issues Of Supporting Activities Of Business Entities Through Improving Tax Administration In Uzbekistan. Academicia Globe, 2(11), 51-59.
20. Dusiyarov, S. X. (2023). Stages of entrepreneurship development in uzbekistan and its role in the national economy. Modern Science and Research, 2(6), 16-25.
21. Дусияров Ш. (2021). Кичик тадбиркорлик субъектлари молиявий фаолиятига солиқларнинг таъсири таҳлили, Iqtisodiyot va ta’lim, 2021, 6, 105-109. <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/289> .
22. Дусияров, Ш., Чоршанбаев, У., & Муратжанова, Л. (2024). Саноатни модернизациялашда самарали солиқ механизмларидан фойдаланиш йўллари. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2(2), 367-376.
23. Fayziev, F. (2021). Маҳаллий бюджет даромадларини оширишда мулквий солиқларнинг аҳамияти. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/305>
24. Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич. (2024). Ўзбекистонда ўзини ўзи банд қилиш: ривожланиш истиқболлари ва солиқ тизимидаги ўрни. World Scientific Research Journal, 23(2), 387–402. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3052>
25. Abdullakhojaevich, F. F. (2020). Peculiarities of assessing real estate by market value for the taxation purpose. International Journal of Research in Social Sciences, 10(7), 92-100.
26. Файзиев, Ф. (2020). Солиқ солиш мақсадида кўчмас мулкни бозор қийматида баҳолашнинг ўзига хос хусусиятлари. Экономика и инновационные технологии, (1 (2)), 218-227.
27. Хамидова Сулув Янгибоевна. (2023). Халқаро амалиётда ички аудиторлик текширувларини ўтказиш услубиётини ва ички аудитнинг халқаро стандартларини такомиллаштириш асослари. "XXI ASRDA INNOVATION TECHNOLOGIYALAR, FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 1(8), 8–22.
28. Хамидова С.Я. (2023). Молиявий ҳисоботларни трансформация қилиш ва параллел усулларда тузишнинг ташқилий жиҳатлари. "Conference on Universal Science Research 2023", 1(8), 18–23.
29. Yuldashev, J. A. (2023). Marketing Principles of Formation of Reserve Funds in the Practice of Commercial Banks. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 3(5), 1–6. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejbsos/article/view/1650>
30. Юлдашев, Ж. А. (2023). Изучение современного состояния банковских поступлений, формы развития внутрибанковских и межбанковских расчетов. World scientific research journal, 12(2), 186-196.
31. Юлдашев, Ж. А. ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА МИЖОЗЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАР ҲОЛАТИНИ БАҲОЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛАШТИРИШ.
32. Yuldashev, J. A. (2022). Mechanisms of Customer Attraction Based on Marketing Strategies in Commercial Banks. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 2(10), 25–32. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejbsos/article/view/1313>
33. Самадова, Н. Р. (2024). КОРХОНА ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИНГ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ COMPLEX ANALYSIS OF THE ECONOMIC COMPETENCE OF THE ENTERPRISE. World scientific research journal, 23(2), 174-181.

34. Samadova Nargiza Rasulovna. (2023). Ways to Analyze Financial Potential Based on the Balance Sheet. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 4(12), 65-67. Retrieved from <https://cajitmf.centralasianstudies.org/index.php/CAJITMF/article/view/661>
35. Маматкулов, А. Х. (2023). Пахтани қайта ишлаш корхоналарида ишлаб чиқариш харажатлари бўйича таннархни ҳисоблаш усулларини такомиллаштириш. *Gospodarka i Innovatsje.*, 41, 142-145.
36. Маматкулов, А. (2017). Совершенствование учета затрат в производственном учете на хлопкоперерабатывающем предприятии. *Экономика и инновационные технологии*, (3), 111–117. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/9264
37. Rozmatovna, Y. U. (2022). Improvement of Intangible Assets Accounting and Auditing. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 9, 102-104.
38. Rozmatova Umida Yuldashevna. (2023). IQTISODIYOTNI TARTIBLASHDA BOZOR MECHANIZMI . *Journal of New Century Innovations*, 30(3), 12–13. Retrieved from <https://newjournal.org/index.php/new/article/view/7342>
39. Nurmanov, U. A. (2022). Budgeting in the management of current assets. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.1 Economical sciences).
40. У.А. Нурманов. (2024). Жорий активларни бошқаришда тизимли ёндашишни такомиллаштиришнинг муҳимлиги. *World Scientific Research Journal*, 23(2), 277–286. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3041>
41. Yuldasheva, U. A. (2022). THE IMPACT OF THE TAX BURDEN ON THE FINANCIAL ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES. *ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSIYA*, 1(1), 55-63.
42. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2024). WAYS TO OPTIMIZE THE TAX BURDEN ON ORGANIZATIONS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *American Journal of Business Management, Economics and Banking*, 20, 248–253. Retrieved from <https://www.americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/1782>
43. Yuldasheva, U. (2022). IQTISODIYOTNING XALQARO INTEGRATSIYASIDA INVESTITSIALARNING O'RNI VA AXAMIYATI. *INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING*, 1(4), 336–345. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/iclt/article/view/2742>
44. Юлдашева, Д. А. (2024). ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ОЦЕНКИ СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ. *World scientific research journal*, 23(2), 57-66.
45. Yuldasheva D.A. (2023). INFORMATION AND ANALYTICAL BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS INTERACTION WITH ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 4(1), 9-12. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/3106>
46. Сагдиллаева, З. А. (2024). ФИНАНСОВЫЙ АНАЛИЗ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА. *World scientific research journal*, 23(2), 191-198.
47. Сагдиллаева, З. А. (2024). СОДЕРЖАНИЕ И ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ ОТЧЁТНОСТИ, СФОРМИРОВАННЫЙ НА ОСНОВЕ МСФО. *World scientific research journal*, 23(2), 437-442.
48. Sardor Umarovich Kholdorov (2022). Investitsion loyihalarini moliyalashtirishda xavflarni baholash va boshqaruv masalalari. "The processes of digital transformation in the economy, finance and management in the context of a pandemic", 6, 916-927 pp.
49. Тулаев, М. С., & Кличев, Б. П. (2022). ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА КОРПОРАТИВНЫХ ОБЛИГАЦИИ: ОБЯЗАТЕЛЬСТВО ИЛИ КАПИТАЛ. Учет, анализ и аудит: их возможности и направления эволюции, 146-154.
50. Сардор Умарович Холдоров (2022). Рақамли иқтисодиёт шароитида инвестицион фаолиятини молиялаштириш истиқболлари. “Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси: мақсад, тамойиллар ва ривожланиш истиқболлари”, 3, 326-329 б.

51. Абдуллаев Аббор Бозарбоевич. (2023). Корхона солиқ мажбуриятларини самарали бошқаришни таъминлашда солиқ аудитининг роли. World Scientific Research Journal, 21(1), 134–142. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2871>
52. Абдуллаев, А. Б. (2019). Совершенствование учета и анализа налогов improvement of accounting and analysis of taxes. ББК 65.052 Б 94, 10.
53. Klichev Bakhtiyor Pardayevich. (2022). ISSUES OF PRODUCT PRICING IN THE ANALYSIS OF OPERATIONAL. Пандемия шароитида иқтисодиёт, молия ва бошқарувда рақамли трансформация жараёнлари (IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6641015>
54. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2023). Xo‘jalik yurituvchi subyektlarda ishlab chiqarishning maksimal hajmi tahlili. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 5 (2023), 187–192.
55. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ. World Scientific Research Journal, 12(2), 263–271. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2557>
56. Қличев, Б. П. (2022). Маҳсулот сотиш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. Science and Education, 3(5), 1719-1728.
57. Абдуллаев Аббор Бозарбоевич. (2023). Солиқ таваккалчилигини бошқаришда солиқ аудитининг роли ва вазифалари. World Scientific Research Journal, 21(1), 166–175. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2874>
58. Abdullayev, A. V., & Ochilov, O. I. (2021). A new approach to the methodology of tax analysis. Asian Journal of Research in Business Economics and Management, 11(9), 19-25.
59. Якубов Улугбек Касимович. (2024). Хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий- иқтисодий ҳолатини таҳлилида ташқи иқтисодий фаолият кўрсаткичларидан фойдаланиш масалалари. World Scientific Research Journal, 23(2), 428–436. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3055>
60. U.Yakubov, Q.Altiyev, Sh.Maxmudova. (2022). Biznes tahlilda raqamli texnologiyalar. (Darslik). –Т.: “Nihol print”, 236 b.
61. САГДИЛЛАЕВА, З. А., & ЧОРИЕВ, И. Х. (2016). Проблемы аудита оплаты труда. In СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ И РЕГУЛИРОВАНИЯ: ПОИСК ОПТИМАЛЬНЫХ РЕШЕНИЙ (pp. 113-119).
62. Choriev, I., & Mamatqulov, A. (2018). THE EFFECT OF DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS ON SEGMENTAL SEPARATION OF POPULATION. International Finance and Accounting, 2018(5), 12.
63. Тулаев Мирзакул Саламович. (2024). РАСЧЕТ РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА (ROE) В УЗБЕКИСТАНЕ. World Scientific Research Journal, 23(2), 182–190. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3031>
64. Тулаев Мирзакул Саламович. (2024). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИ КОЭФФИЦЕНТЛАР ЁРДАМИДА ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ МАСАЛАЛАРИ. World Scientific Research Journal, 23(2), 149–162. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3028>